

Sygn. akt III CZP 67/15

UCHWAŁA

Dnia 21 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa Uniwersytetu w P.

przeciwko K. M.

o zapłatę,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 21 października 2015 r.

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w P.

postanowieniem z dnia 22 maja 2015 r.,

"Czy do przedawnienia roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za studia, wynikającego z umowy o warunkach odpłatności za studia, o której mowa w art. 160 ust. 3 ustawy z 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym w brzmieniu obowiązującym 1 października 2009 r. (Dz.U. 2005/164/1365 ze zmianami), zawartej przed dniem wejścia w życie ustawy z 11 lipca 2014 roku o zmianie ustawy - prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2014 poz. 1198), wymagalnego przed 1 października 2014 r., ma zastosowanie art. 751 pkt. 1 albo 2 kodeksu cywilnego, czy art. 118 kodeksu cywilnego?"

podjął uchwałę:

Do przedawnienia roszczenia o opłatę za studia określoną w umowie zawartej na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym w brzmieniu obowiązującym w dniu 1 października 2009 roku (Dz. U. z 2005 r.,

Nr 164, poz. 1365), w okresie przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 11 lipca 2014 roku o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2014 , poz. 1198), miał zastosowanie dziesięcioletni termin przewidziany w art.118 k.c.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2013 r., Sąd Rejonowy oddalił powództwo Uniwersytetu w P. przeciwko K. M. o zasądzenie kwoty 2 380 zł z ustawowymi odsetkami: od kwoty 1 700 zł od dnia 16 października 2009 r. oraz od kwoty 680 zł od dnia 16 marca 2010 r. do dnia zapłaty, dzieląc podniesiony przez pozwaną zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia wynikającego z umowy z dnia 1 października 2009 roku w sprawie opłaty za studia niestacjonarne. Zgodnie z tą umową pozwana zobowiązała się do uiszczenia, ustalonej w drodze zarządzenia rektora powodowej uczelni, opłaty za studia w terminie do dnia 15 października każdego roku akademickiego za semestr zimowy i do dnia 15 marca każdego roku akademickiego za semestr letni. Pozwana nie uiszczyła tych opłat. Sąd Rejonowy uznał, że strony zawarły umowę nienazwaną o świadczenie usług edukacyjnych, do której, na podstawie art. 750 k.c., znajduje zastosowanie art. 751 pkt 1 k.c. przewidujący dwuletni termin przedawnienia roszczeń związanych z zawodową działalnością powoda w zakresie usług edukacyjnych. Uczelnia wniosła pozew w dniu 19 grudnia 2012 r., a więc już po upływie dwuletniego terminu przedawnienia dochodzonego roszczenia, liczonego od wskazanych wyżej dat wymagalności opłaty za semestr zimowy i opłaty za semestr letni. Przy rozpoznawaniu apelacji powoda od wyroku Sądu pierwszej instancji Sąd Okręgowy powziął wątpliwości prawne przedstawione w postanowieniu z dnia 22 maja 2015 roku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pytanie prawne Sądu Okręgowego dotyczy wysoce spornej i niejednolicie rozwiązywanej w dotychczasowym orzecznictwie sądów powszechnych, kwestii terminu przedawnienia roszczenia publicznej uczelni wyższej o zapłatę przez studenta opłat za studia niestacjonarne, w świetle przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym (dalej p.s.w.) w brzmieniu obowiązującym przed datą nowelizacji p.s.w. ustawą z dnia 11 lipca 2014 roku o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r., poz.1198). Nowela ta wprowadziła - z dniem 1 października 2014 roku - do ustawy o szkolnictwie wyższym, nowy przepis art. 160a, który w ustępie 7 stanowi, że roszczenia wynikające z umowy między uczelnią

a studentem o warunkach pobierania opłat związanych z odbywaniem studiów lub opłat za usługi edukacyjne przedawniają się z upływem trzech lat. Tym samym termin przedawnienia tego rodzaju roszczeń został jednoznacznie określony przez ustawodawcę, który w normie intertemporalnej zawartej w art. 32 ustawy nowelizującej przewidział ponadto, że nowy przepis art. 160a ust. 7 stosuje się do umów w sprawie warunków odpłatności za studia lub usługi edukacyjne zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, a więc przed dniem 1 października 2014 roku. Mimo treści tej normy międzyczasowej, rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przedstawionego zagadnienia prawnego ma znaczenie dla wyniku sprawy z przyczyn wskazanych w uzasadnieniu postanowienia Sądu Okręgowego.

Z ustaleń Sądu wynika, że strony zawarły w dniu 1 października 2009 roku pisemną umowę o zasadach odpłatności za studia niestacjonarne podjęte przez pozwaną na powodowej uczelni. Obowiązujący w tej dacie art. 99 ust. 1 pkt p.s.w. przewidywał, że uczelnia publiczna może pobierać opłaty za świadczone usługi edukacyjne związane z kształceniem studentów na studiach niestacjonarnych, zaś stosownie do art. 160 ust. 3 p.s.w., warunki odpłatności za studia określała umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej. Prawo o szkolnictwie wyższym nie zawierało w dacie zawarcia tej umowy, odrębnej regulacji dotyczącej terminu przedawnienia roszczeń uczelni o zapłatę tego rodzaju opłat (czesnego), co oznacza stosowanie w tym zakresie przepisów kodeksu cywilnego o przedawnieniu, a więc art. 118 k.c., przewidującego, że jeśli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata.

Analizę przedstawionego przez Sąd Okręgowy zagadnienia prawnego należy rozpocząć od rozważenia, czy w odniesieniu do przedawnienia roszczeń publicznej uczelni wyższej o zapłatę chesnego wchodzi w grę przepis szczególny, o którym mowa w art. 118 *in principio* k.c., a jeśli tak, to jaki ewentualnie, co z kolei implikuje konieczność ustalenia charakteru prawnego umowy zawartej przez strony, a także szerzej - charakteru stosunku prawnego łączącego publiczną uczelnię wyższą ze studentem studiów niestacjonarnych. Rozważenia wymaga w pierwszym

rzędzie to, czy umowa o warunkach odpłatności za studia niestacjonarne jest umową o świadczenie usług, która nie jest uregulowana innymi przepisami i do której w związku z tym stosuje się, zgodnie z art. 750 k.c., odpowiednio przepisy o zleceniu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażane jest stanowisko, że granicę stosowania art. 750 k.c. stanowi określony stopień intensywności uregulowania określonego stosunku prawnego w przepisach odrębnych, wystarczający do zidentyfikowania co najmniej elementów przedmiotowo istotnych tego stosunku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2007 roku, IV CSK 267/06, OSNC-ZD 2008, nr 1, poz. 14, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2009 roku, III CZP 20/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 12 i z dnia 22 listopada 2007 roku, III CZP 109/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 128).

Prawo o szkolnictwie wyższym jest aktem prawnym normującym system szkolnictwa wyższego, w tym między innymi kwestie dotyczące tworzenia i likwidacji uczelni wyższych, ustroju uczelni, praw i obowiązków pracowników uczelni oraz studentów, a także przedmiotu, organizacji i toku studiów. Stosunek prawny łączący studenta studiów niestacjonarnych z publiczną uczelnią wyższą jest więc regulowany w sposób kompletny przepisami tej ustawy i ma mieszany charakter, zawierając w sobie zarówno elementy administracyjnoprawne, jak i cywilnoprawne. Przykładowo akty przyjęcia (odmowy przyjęcia) na studia akademickie są uznawane za indywidualne akty administracyjne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2002 roku, III CKN 4566/00, nie publ.). Organizację i tok studiów, a także prawa i obowiązki studentów konkretnej uczelni wyższej określają przy tym regulamin studiów oraz plany studiów i programów nauczania (art. 160 ust. 1 i 2 p.s.w.). Wskazana w art. 160 ust. 3 p.s.w., obowiązującym w dacie zawarcia przez strony umowy z dnia 1 października 2009 roku, umowa o zasadach uiszczania opłat za świadczone usługi edukacyjne związane z kształceniem studentów na studiach niestacjonarnych, regulowała wycinek relacji między uczelnią i studentem w zakresie wysokości czesnego, terminu i sposobu jego wnoszenia i kształtowała wraz z przepisami prawa o szkolnictwie wyższym oraz aktami o charakterze administracyjnym treść stosunku prawnego między studentem a uczelnią wyższą, a więc także między powodem i pozwaną. Regulowała ona warunki odpłatności za studia niestacjonarne,

a nie warunki świadczenia na rzecz studenta przez uczelnię usług związanych ze studiami niestacjonarnymi.

Umowa o warunkach odpłatności za studia niestacjonarne zawarta między publiczną uczelnią wyższą a studentem nie stanowi więc umowy o świadczenie usług, nieuregulowanej innymi przepisami, do której stosuje się na podstawie art. 750 k.c., odpowiednio przepisy o zleceniu. W związku z tym, do umów tych, a ściślej do wypływających z nich roszczeń uczelni o zapłatę czesnego za studia niestacjonarne, nie stosuje się przepisów art. 751 k.c. określających w sposób szczególny terminy przedawnienia roszczeń wymienionych w tym przepisie, wynikających z umów zlecenia i umów o świadczenie usług, o których mowa w art. 750 k.c.

Konstatacja ta prowadzi do wniosku, że w dacie zawarcia przez strony umowy z dnia 1 października 2009 roku, do kwestii przedawnienia roszczeń publicznej uczelni wyższej o opłatę za studia niestacjonarne miał zastosowanie przepis ogólny, czyli art. 118 k.c. W związku z tym rozważenia wymaga, czy roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie przez uczelnię jest roszczeniem o świadczenie okresowe lub roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej, dla których przepis ten przewiduje trzyletni termin przedawnienia.

Opłata za studia (czesne) nie jest świadczeniem okresowym w rozumieniu art. 118 *in medio* k.c. Świadczenie okresowe charakteryzuje się tym, że jego przedmiotem są pieniądze lub rzeczy oznaczone co do gatunku; jest ono realizowane przez zobowiązanego systematycznie, w periodycznych odstępach czasu w ramach jednego i tego samego stosunku prawnego o charakterze ciągłym; świadczenia te nie składają się na pewną z góry określoną całość. Do roszczeń o świadczenia okresowe należą przykładowo roszczenia o zapłatę alimentów, świadczeń rentowych, z tytułu umowy najmu, dzierżawy, leasingu, o odsetki. Czesne jest natomiast świadczeniem pieniężnym o oznaczonej z góry przez właściwy organ uczelni (w niniejszej sprawie rektora) wysokości, które stosownie do umowy między uczelnią wyższą a studentem może być uiszczone jednorazowo lub w uzgodnionych między stronami częściach. Rozłożenie tego rodzaju świadczenia pieniężnego na raty nie czyni go jednak świadczeniem okresowym (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1998 roku, III CKN 578/98, nie publ.

i z dnia 6 kwietnia 2005 roku, III CK 656/04, Biuletyn Sądu Najwyższego 2005, nr 10).

Kodeks cywilny nie zawiera definicji działalności gospodarczej, chociaż wielokrotnie posługuje się tym pojęciem (por. art. 22¹, 43¹, 118,355 § 2, 449¹ § 1, 563 § 2). Definicję działalności gospodarczej zawiera natomiast art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz.U. 2015 r., poz. 584), zgodnie z którym jest nią zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Stosownie do art. 106 p.s.w., prowadzenie przez uczelnię wyższą działalności dydaktycznej, naukowej, badawczej, doświadczalnej, artystycznej, sportowej, rehabilitacyjnej lub diagnostycznej nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Umowa stron z dnia 1 października 2009 roku, będąca źródłem żądania powoda, dotyczy czesnego, a więc wynagrodzenia przysługującego powodowi z tytułu prowadzonej przez uczelnię działalności dydaktycznej. Skoro nie stanowi ona działalności gospodarczej, to zgłoszone roszczenie nie może być uznane za związane z działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 118 *in fine* k.c. Należy przy tym podnieść, że stosownie do art. 7 p.s.w. w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy, uczelnia może prowadzić działalność gospodarczą wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo od działalności, o której mowa w art. 13 i 14, w zakresie i formach określonych w statucie. Nie budzi wątpliwości, że roszczenia uczelni powstałe w związku z prowadzeniem takiej wyodrębnionej działalności gospodarczej podlegają przedawnieniu trzyletniemu, zgodnie z art. 118 *in fine* k.c.

W świetle przedstawionych rozważań należy więc uznać, że do przedawnienia roszczenia uczelni wyższej o opłatę za studia określoną w umowie zawartej na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym w brzmieniu obowiązującym w dniu 1 października 2009 roku (Dz. U. z 2005 r., Nr 164, poz. 1365), w okresie przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 11 lipca 2014 roku o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie

wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2014, poz. 1198), miał zastosowanie dziesięcioletni termin przewidziany w art. 118 k.c. Ponownie należy przy tym podkreślić znaczenie normy intertemporalnej zawartej w art. 32 ustawy zmieniającej p.s.w. z dnia 11 lipca 2014 roku, zgodnie z którym nowy przepis art. 160a ust. 7 stosuje się do umów w sprawie warunków odpłatności za studia lub usługi edukacyjne zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, a więc przed dniem 1 października 2014 roku.

Ze wskazanych przyczyn Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale (art. 390 k.p.c.).